

MATEMAATTIS-FILOSOFISEN TIEDEKUNNAN SYNTY JA TUHO

Professori Seppo Mustosen esitelmä Tampereen yliopiston taloudellis-hallinnollisen tiedekunnan 30-vuotisjuhlassa 11.5.1995. Toimistosihteeri Minna Heinosen nauhalta puhtaaksikirjoittamasta tekstistä lyhentänyt ja editoinut amanuenssi Ari Virtanen.

Herra rehtori, arvoisat kuulijat ja hyvät ystävät,

Kiitän kutsusta tulla puhumaan tämän juhlapäivän merkeissä Matemaattisten tieteiden laitoksen järjestämään tilaisuuteen. Erikoisesti minua ilahduttaa saada tehdä se Paavo Koliille omistetussa tilassa, koska, kuten tulette näkemään, tämän tarinan sankari on Paavo Koli, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun, sittemmin Tampereen yliopiston rehtori 60-luvulla. (Yhteiskunnallisen Korkeakoulun muututtua yliopistoksi nimi kirjoitettiin muodossa "Tampereen Yliopisto", koska kyseessä oli yksityinen yliopisto. Valtioistamisen jälkeen 1.8.1974 on nimessä "yliopisto" kirjoitettu pienellä y:llä. Olen tekstissä käyttänyt systemaattisesti tätä nykyistä kirjoitusasua. Toim. huom.)

Päinvastoin kuin tällä hetkellä korkeakoululaitoksessa, jossa eletään jonkinlaista kutistumisen kurjuutta, kuusikymmenluku oli korkeakoululaitoksessa tässä maassa hyvin ekspansiivista aikaa. Ehkä vähän liiankin ekspansiivista, kuten voidaan päätellä siitä, että sittemmin on jouduttu vaikeuksiin: tässä maassa lienee tällä hetkellä korkeakouluja hieman liikaa. Haluaisin lähteä kuitenkin liikkeelle hyvin subjektiivisin lähtökohdin, koska uskon, että erilaisiin virallisiin lähteisiin ja arkistoihin on tallentunut se tieto, joka on relevanttia ja joka on kenen tahansa ulottuvilla. Minusta tuntuu, että on paljon sellaista, jota ei ole koskaan kirjoitettu muistiin ja joka on tapahtunut erilaisissa keskusteluissa. Omasta näkövinkkelistäni katsoen olen sattunut olemaan täällä sellaisena aikana, jolloin todella tapahtui.

Minun lähtökohtani on se, että olen koulutukseltani matemaatikko. Väittelin v. 1964 Helsingin yliopistossa matematiikasta, mutta luonteeltani olen ollut jo perusopinnoista lähtien matemaatikkona sellainen, että olen "liikkunut" tilastotieteen suuntaan. Tälläkin hetkellä toimin tilastotieteen virassa Helsingin yliopistossa. Siitä lähtien, kun automaattinen tietojenkäsittely tuli jollakin tavalla mahdolliseksi ja päästiin eroon pöytälaskukoneista, olen myös ollut kiinnostunut tietojenkäsittelystä. Niinpä heti valmistuttuani kuusikymmenluvun alussa, ennen väittelyäni, toimin Suomen Kaapelitehtaan elektroniikkaosastolla, joka oli Suomessa yksi ensimmäisistä paikoista, missä ATK:ta ryhdyttiin toden teolla tutkimaan ja kehittämään. Sinne perustettiin mm. laskentakeskus. Tämän laskentakeskuksen palveluksessa oli mm. Reino Kurki-Suonio, joka toimi täällä yliopistossa tietojenkäsittelyopin professorina ennen siirtymistään Tampereen teknilliseen korkeakouluun. Kaapelitehtaalla oli myös Martti Tienari, joka tällä hetkellä toimii Helsingin yliopistossa tietojenkäsittelyopin professorina, tai tietojenkäsittelytieteen professorina, kuten alan nimi tällä hetkellä Helsingissä kuuluu. Kaapelitehtaalla "poppoomme" oli "virkeä" ja siellä oli todella mielenkiintoisia asioita. Meillä oli käytettävissämme "vempaimia", joita ei aikaisemmin voinut kuvitellakaan. Kun vertaa niitä nykyisiin, jokaisen pöydällä oleviin PC:hin, niin voin sanoa, että nämä nykyiset PC:t ovat suunnilleen tuhat kertaa tehokkaampia kuin silloiset laitteet, mutta me tulimme niilläkin jotenkuten toimeen. Minun tehtäviini varsinaisesti kuului tilastollisten ohjelmien laadinta. Koska me olimme tavallaan ensimmäisinä liikkeellä, asiakkaina oli voittopuolisesti tutkijoita erilaisista korkeakouluista.

Tätä kautta tutustuin hyvin moniin sen ajan aktiivisiin tutkijoihin myös yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden puolelta. Erikoisesti sellaiset menetelmät, jotka vaativat suurempaa laskentakapasiteettia oli tärkeitä saada kunnolla ohjelmoitua tietokoneelle. Tällaisia olivat nimenomaan tilastolliset monimuuttuja-analyysit, eritoten esim. faktorianalyysit, joita siihen aikaan erittäin paljon harrastettiin. Suomessahan oli aktiivista perustutkimusta myös tällä alalla, mm. Yrjö Ahmavaara ja Touko Markkanen ovat olleet tässä suhteessa edelläkävijöitä. Heidän vanavedessään ja ohjaaminaan monet yhteiskuntatieteilijät tekivät väitöskirjoja, mm. Paavo Koli ja monet muut. Yhteiskunnallisesta korkeakoulusta, joka oli siirtynyt sodan jälkeen Helsingistä Tampereelle ja saanut toiminnalleen olennaisesti paremmat puitteet, pidettiin yhteyttä laskentakeskukseen eli täältä oli Kolin lisäksi muitakin tutkijoita, jotka käyttivät meidän palveluksiamme hyväkseen. Syntyi myös keskusteluja siitä, pitäisikö tänne hankkia tietokone ja tässä suhteessa käytiin jopa kauppaa.

Sitten tänne saatiin tietokone, Elliott 803, kuinka moni sellaisen muistaakaan. En tiedä, kuuluinko minä siihen kauppaan, mutta havaitsin olevani vuoden 1965 alussa täällä, siis puoli vuotta sen jälkeen kun olin väitellyt, vt. apulaisprofessorina Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuslaitoksessa. Virka muutettiin jostain syystä varsinaiseksi professorin viraksi heti seuraavan vuoden alussa. Tämä kaikki ajoittuu, kuten näistä vuosiluvuista voi päätellä, vaiheeseen, jolloin taloudellishallinnollinen tiedekunta syntyi. Koska tunsin Kolin - olin tavannut hänet alunperin Touko Markkasen kautta ilmeisesti Helsingissä ja hänen kanssaan oli keskusteltu myös näiden koneiden hankkimisesta - meille syntyi välittömästi hyvä yhteistyö Kolin kanssa. Olin ilmeisesti niitä harvoja henkilöitä, joka tunsu matemaattis-tietoteknis-tilastollista aluetta silloisen korkeakoulun piirissä. Oli suurenmoista, että hän uhrasi erittäin paljon aikaa näiden asioiden pohdiskeluun kanssani. Minä asuin koko ajan Helsingissä ja olin tyypillisesti kaksi tai kolme päivää Tampereella. Joka viikko keskustelimme puoli tuntia tai tunnin hänen huoneessaan miettien näitä asioita ja niiden eteenpäin viemistä.

Siinä yhteydessä aloin kirjata ajatuksiani muistiin ja kirjoitin useitakin muistioita, jotka Kolin ennakkoluulottoman aktiivisuuden ja ripeän toiminnan ansiosta toteutuivat, nähdäkseni aika menestyksellisesti. Ensimmäinen niistä koski tietokonekeskuksen perustamista, samaan aikaan oli siis perusteilla taloudellishallinnollinen tiedekunta. Tietokonekeskuksen perustamisesta kirjoittamassani muistiossa esitin, että uuteen taloudellishallinnolliseen tiedekuntaan tulisi myös tietojenkäsittelyopin professori. Tämä oli tietysti asia, jota oli harkittu Kolin kanssa yhdessä. Voin aika elävästi muistaa sen keskustelun, jossa tätä mietittiin myös nimikkeen osalta: mitä nimeä pitäisi käyttää. Siihen aikaan puhuttiin lähinnä vain ATK:sta, automaattisesta tietojenkäsittelystä, jopa ETK:sta, elektronisesta tietojenkäsittelystä ja ties mistä. Sähköaivoista sentään oli jo päästy eroon.

En todellakaan pysty muistamaan, oliko nimike "tietojenkäsittelyoppi" loppuun asti harkittu ja kuinka siihen päädyttiin, mutta joka tapauksessa oli kuitenkin yksi tällainen keskustelu, jossa todettiin, että tätä nimeä tullaan käyttämään. Pyydän syvästi anteeksi, jos se on osoittautunut huonoksi nimikkeeksi. Kuten sanoin, Helsingissä sitä on muutettu. Tässä yhteydessä, kun tietokonekeskus perustettiin, oli tilaisuus ehdottaa tämän professuurin synnyttämistä tietojenkäsittelyyn. Minulla oli oiva tilaisuus esittää myös omia näkemyksiäni siitä, keitä kutsutaan hoitamaan näitä tehtäviä, joita tietysti aluksi piti täyttää väliaikaisesti. Oli tarkoitus päästä liikkeelle nopeasti. Niinpä käännyin mm. Reino Kurki-Suonion puoleen, joka siihen aikaan oleskeli Amerikassa ja onneksi vastasi myönteisesti. Hän tulikin hoitamaan heti seuraavan syyslukukauden alussa tätä virkaa, johon hänet aika pian nimitettiin. Samoin pyysin Pentti Kanervaa tämän uuden tietokonekeskuksen johtajaksi tai kuten nimike siihen aikaan kuului, konepäälliköksi. Itse asiassa oli monta muutakin henkilöä, jotka tunsin entuudestaan ja jotka tulivat erilaisiin tehtäviin tässä uudessa laitoksessa.

Minun virkani oli tutkimuslaitoksen puolella. Minulla ei itse asiassa ollut viran puolesta suurta opetusvelvollisuutta, sillä virka oli tarkoitettu ilmeisesti jonkinlaiseksi tutkijanviraksi ja opetusvelvollisuutta oli vain kaksi tuntia viikossa. En pitänyt sellaisesta olotilasta, sillä minä halusin opettaakin. En muista yksityiskohtia asioiden kulusta, mutta joka tapauksessa havaittiin, että nämä metoditieteet ovat melko hajallaan korkeakoulussa. Ne olisi syytä koota ainakin siten yhteen, että osa opiskelijoista saisi kunnon opetusta matematiikassa, tilastotieteessä ja tietojenkäsittelyssä, mutta heillä olisi myös ehkä pääaineenaan joku reaalityieteistä, esimerkiksi sosiologia, kansantaloustiede tms.

Tämä toinen merkittävämpi aloite, jossa olin mukana, koski metodologikoulutusta. Se käynnistyi samaan aikaan tietojenkäsittelyopin kanssa. Se oli ilmeisesti aika menestyksellinen kokeilu, joka kesti kaksi vuotta ja jossa oli hyvin kurssimaista opetusta. Me koetimme antaa lyhyessä ajassa intensiivisesti opetusta, sillä opintojen alkuvuosina on tärkeää, että vaikka pääaine on missä tahansa, niin jos tarvitaan tutkijakoulutuksen tasoista metodologiopetusta, se pitää antaa heti opintojen alkuvaiheessa. Tämä oli yhteinen mielipiteemme. Tällä tavalla pantiin alulle koulutus, joka jäi tavallaan yhteen kertaan. Syy siihen käy kohta ilmi. Joka tapauksessa tämän kokeilun suunnittelu sai ajattelemaan, että on aihetta laajempaankin suunnitelmaan. Niinpä syntyi kolmas muistio, joka lähti liikkeelle jälleen keskusteluista Kolin kanssa. Sitten asiasta keskusteltiin korkeakoulun sisällä ja käytin myös useita ulkopuolisia asiantuntijoita. Olen todennut muistiossa, että suurella kiitollisuudella haluan mainita seuraavat ulkopuoliset asiantuntijat: professori Yrjö Ahmavaara Helsingin yliopiston matemaattisen käyttäytymistieteen dosentti, professori Jaakko Hintikka Helsingin yliopiston käytännöllisen filosofian professori, professori Olli Lokki Teknillisen korkeakoulun sovelletun matematiikan professori ja tohtori Touko Markkanen, Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkija, myöhemmin esimies.

Tavoitteista ja tehtävistä muistiossa todetaan: "Tässä muistiossa tullaan ehdottamaan uuden tiedekunnan perustamista. Uuden tiedekunnan tehtävänä olisi antaa matemaattis-tilastollisten aineiden ja muiden eri tieteenaloille yhteisten perustieteiden, kuten filosofia ja tiedon sosiologia, opetusta sekä kandidaatti- että tutkijakoulutuksen tasolla yli tiedekuntarajojen. Tämä tiedekunta, jota rakenteensa johdosta on luonnollista nimittää matemaattis-filosofiseksi tiedekunnaksi, kouluttaisi toimintansa alkuvaiheessa omassa piirissään vain rajoitettua opiskelijajoukkoa. Keskeinen tehtävä olisi selvästi muiden tiedekuntien opiskelijoiden kouluttamisessa matemaattis-filosofisen tiedekunnan alaan kuuluvissa tieteissä. Myöhemmässä vaiheessa tiedekunta vähitellen laajentaisi opetustoimintaansa myös omassa piirissään."

Seuraavaksi muistiossa tarkasteltiin matemaattis-filosofisen tiedekunnan merkitystä käytännössä. Voitiin esittää tiettyjä epäilyjä jo etukäteen; todettiin mm., että tällaisten tieteiden irrottautuessa omaksi tiedekunnakseen saatetaan epäillä, että uusi tiedekunta erkanee liiaksi korkeakoulun päätoimintalinjoilta. Tiedekunnan muiden tiedekuntien hyväksi suorittama palvelutoiminta jää toisarvoiseksi tehtäväksi. Tuo mahdollisuus on kuitenkin eliminoitavissa organitorisin järjestelyin, mm. vierailijaprofessuurijärjestelmällä. Todettiin, että kaikkea opetusta menetelmätieteiden alueella ei tule siirtää tähän tiedekuntaan vaan peruskurssiopetus annettaisiin edelleen kunkin oman tiedekunnan piirissä, mutta sitä vastoin korkeampien arvosanojen ja tutkijakoulutuksen opetus näissä tieteissä olisi siirrettävä tälle uudelle tiedekunnalle.

Muistiossa koetetaan tarkentuvasti kuvata mitä kaikkea tavoitellaan ja luetellaan jopa virat ja alat, jotka olivat matematiikka, yhteiskuntatiede ja metodologia (se siis sieltä tutkimuslaitoksesta), sitten tilastotiede, joka oli siihen aikaan yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa ja tietojenkäsittelyoppi, joka oli juuri päätetty perustaa (tai joka ehkä oli syntynyt taloudellis-hallinnolliseen

tiedekuntaan), filosofia, tiedon sosiologia ja matematiikka. Lisäksi ehdotettiin perustettavaksi kaksi vierailijaprofessuuria, joiden alue on vapaa ja joihin kutsutaan vuodeksi tai kahdeksi kerrallaan jotakin keskeistä tieteenalaa edustava kotimainen tai ulkomainen tutkija. Ajatusta vaihtuva-alaisesta professuurista pidettiin erityisen mielenkiintoisena ja onnistuneena, mitä saattoi päätellä reaktioista joita ehdotus kohtasi sitten myöhemmin.

Kun ajateltiin tiedekunnan kehitystä pidemmällä tähtäimellä, mainittiin raja-alueita ja uusia tieteenmuotoja ja näistä sen hetken käsityksen mukaan katsottiin tärkeiksi mm. kommunikaatio- ja informaatioteoria, käsitehistoria, matemaattinen käyttäytymisteoria, matemaattinen talousteoriat, operaatioanalyysi, psykologian psykologian, päätösteoria, strukturaalinen kielitiede, symbolinen logiikka ja yleinen arveteoria. Nämä olivat kaikki sellaisia ajatuksia tai ehdotuksia, joita oli tullut asiantuntijoilta eikä kukaan ollut tarkemmin lähtenyt lajittelemaan mitkä niistä olisivat olleet tärkeitä. Haluttiin vain viitoittaa hiukan suuntaa tulevaisuuteen.

Muistio päättyi aivan konkreettiseen ehdotukseen, mitkä professorit, assistentit jne. tulisi perustaa välittömästi ja mitkä hiukan myöhemmin. Siinä oli jopa taulukko miten tämä virka- ja opiskelijakehitys tulisi tapahtumaan. "Välittömästi" tarkoittaa: muistioni on päivätty 7.10.1965 ja se otettiin käsittelyyn 11.10.1965 hallintokollegiossa minkä jälkeen se ilmeisesti siirrettiin taloudellishallinnolliseen tiedekuntaan, joka silloin jo toimi. Se varsinaisesti teki virallisen esityksen uuden matemaattis-filosofisen tiedekunnan perustamiseksi. Tätä varten rehtori oli pyytänyt lausuntoja eräiltä tunnetuilta tiedemiehiltä mm. akateemikoilta Georg Henrik von Wright ja Rolf Nevanlinna. Nämä lausunnot olivat hyvin myönteisiä. Yksi syy siihen oli kai se, että siihen aikaan käytiin aikamoista kiistaa Suomen Akatemiasta. Nämä alkuperäiset akateemikot eivät välttämättä olleet tyytyväisiä siihen mitä esim. Kekkonen ajatteli Suomen Akatemian kehittämisestä. Silloinhan syntyi koko maata koskeva uusi suunnitelma: professori Oiva Ketosen johtama toimikunta muutti täysin koko maan tiedehallinnon. Tämän ei siinä vaiheessa olisi pitänyt mitenkään koskea Yhteiskunnallista korkeakoulua, sillä se oli sikäli hyvässä asemassa, että se oli yksityinen korkeakoulu ja saattoi perustaa uusia toimintoja kysymättä lupaa oikeastaan keneltäkään mikäli vain resursseja löytyi.

Tampereen kaupunki, joka näki arvokkaaksi, että täällä toimi korkeakoulu ja epäilemättä halusi myös, että se korkeakoulu muuttuisi "oikeaksi" yliopistoksi, suosi korkeakoulua siten, että korkeakoulu perusti erilaisia toimintoja, siis jopa kokonaisia tiedekuntia kuten taloudellishallinnollinen tiedekunta, jossain määrin Tampereen kaupungin taloudellisella tuella. Sen jälkeen kun toiminnot oli saatu käyntiin, opettajat pestattu ja opiskelijat aloittaneet opintonsa, alkoi "lobbaus". Korkeakoulun johto, ennen kaikkea Koli ja silloinen (hallinto- tai) talousjohtaja Yrjö Silo, kävivät Helsingissä ja keskustelivat valtiohallinnon edustajien kanssa siitä miten saataisiin valtionrahoitus näille toiminnoille. Usein kävi kai niin, että hallitus ja päättävät elimet valtakunnallisesti joutuivat tapahtuneiden tosiasioiden eteen ja rahoitus järjestyi. Tätä samaa linjaa haluttiin noudattaa myös tässä tapauksessa eli ajatus oli, että Tampereen kaupungin varoilla pannaan pystyyn tiedekunta ja perustetaan nämä esitetyt virat ja sen jälkeen voidaan näyttää, että korkeakoulun toiminta on kasvanut jo niin laaja-alaiseksi ja on jo niin monta tiedekuntaa, että olisi aihetta muuttaa sen nimi. Itse olin ulkopuolella kaikkien virallisten kuvioiden, koska hoidin vain tätä tutkimuslaitosvirkaa ja, kuten sanottu, minun ainoa yhdyssiteeni näihin virallisiin päätöksiin tapahtui keskusteluissa Kolin ja joidenkin muiden johtotehtävissä olevien henkilöiden kautta. Niinpä en mitenkään voinut tietää kaikista asioista, jotka näiden kysymysten käsittelyyn liittyivät.

Tässä asiassa valitettavasti jossakin kohdassa tapahtui taktinen kömmähdys, eli "hinku" muuttua yliopistoksi ylitti halun saada tiedekunta ja eräässä vaiheessa sitten, ilmeisesti vuoden 1966 alkupuolella, Koli kertoi minulle, että nyt näyttää

siltä, että on parempi toimia toisin päin ja pyrkiä ensin saamaan aikaan nimen muutos. Sitten kun tämä on Tampereen yliopisto, voidaan sanoa, että me tarvitsemme tämän tiedekunnan täyttämään yliopiston ehdot. Minä muistan kyllä hyvin, että olin erittäin pettynyt kuultuani asiasta, sillä aavistin, että ikäviä yllätyksiä voi olla tulossa. Asia oli jo kuitenkin tapahtunut ja sitä oli viety eteenpäin tässä hengessä. Yllätyksiä totisesti tuli.

1.4.1966, siis aprillipäivänä, Tampereen yliopisto syntyi niin, että hallitus teki tästä päätöksen. Hallitus ja valtiovalta olivat kuitenkin nähneet "kikan" millä Yhteiskunnallinen Korkeakoulu oli kasvattanut toimintaansa ja koettiin myös valtakunnallisesti, että se alkoi olla hiukan yliresursoitu. Paitsi että nimi muutettiin, ilmeisesti pöytäkirjaan saatettiin lausuma, jossa todettiin, että tämän jälkeen ei Tampereen yliopiston tulisi perustaa uusia toimintoja kysymättä siihen hallituksen lupaa. Minä olin ollut ymmärrettävistä syistä tavallaan piilossa päätöksenteosta näissä jatkovaiheissa ja minulle tietysti oli todellinen shokki kuulla, että näin oli käynyt. Aavistin, että mitä valtakunnallisesti tulee tapahtumaan, ei voi luvata kovin hyvää Tampereen yliopistolle.

Minulla oli ollut tehtävänä yrittää "pistaa pystyyn" tätä toimintaa ja kaikki kommentit olivat olleet erittäin myönteisiä. Olin tuolloin sen verran nuori, alle kolmekymppinen, että minun oli mahdollon ymmärtää, että järkevä, "kaikkien" kannattama ehdotus ei voinut mennä läpi. Katsoin eräällä tavalla epäonnistuneeni ja ilmoitin Kolille, etten enää haluaisi jatkaa tässä tehtävässä. Osittain tähän vaikutti se, että tällaisten asioiden suunnittelu vei melko paljon aikaa mm. keskusteluineen ja pelkäsin, etten koskaan päteväydy omaan virkaani, jos vain hoidan hallintoon liittyviä suunnitelmia. Tässäkin mielessä katsoin, että on aika vaihtaa hankkeen vetäjää, kuten sitten tapahtuikin. Siinä vaiheessa oli nimittäin perustettu toimikunta suunnittelemaan matemaattis-filosofisen tiedekunnan toimintoja ja olin siinä kokoonkutsuja. Muistaakseni sen jälkeen, huhti- ja toukokuun vaihteessa, Tapio Nummenmaa tuli tilalleni jatkajaksi. Sanotaan vielä sekin, että sen jälkeen sain niin pahan myrkytyksen näihin hallintoasioihin, että olen johdonmukaisesti yrittänyt pysyä erossa kaikista suunnittelutehtävistä ja halunnut keskittyä vain sellaiseen, jossa tuulet eivät pääse niin pahasti tuivertamaan, eli omaan opetus- ja tutkimustyöhöni.

Oiva Ketosen oli noussut vuoden 1964 Akatemia-lausuman jälkeen melko merkittävään asemaan vetäessään tätä valtakunnallista toimikuntaa, joka suunnitteli uutta Akatemiaa ja koko korkeakouluhallintoa. Toimikuntahan halusi myös jäädyttää kaikki suunnitelmat toimintansa ajaksi, jolloin oli ilmiselvää, että kun uusi Tampereen yliopisto omasta vapaudestaan joutui yhteiseen hallintoon, jos niin voidaan sanoa, ainakin epävirallisesti, niin oli selvää, että silloin täytyi pitää yhteyttä Ketoseen. Oiva Ketonen on nyt kirjoittanut tästä asiasta kirjan, jonka minä näin tänään ensimmäisen kerran (olen ollut sen verran, kuten sanottu, allerginen tälle asialle, että en ole edes halunnut lukea mitä siitä myöhemmin on kirjoitettu). Luen tästä kirjasta nyt otteen, jossa on otsikkona "Tampereen yliopiston rehtorin ongelma":

"Samana päivänä jolloin annettiin asetus korkeakouluneuvostosta, tasavallan presidentti vahvisti lain Yhteiskunnallisen korkeakoulun nimen ja toimialan muuttamisesta: siitä tuli Tampereen yliopisto. (Sitten viitataan, että myöskin Jyväskylä muuttui yliopistoksi.) Tampereen yliopistolla oli tähän aikaan suunnitelmia perustaa uusi matemaattis-filosofinen tiedekunta. Se oli tarkoitettu jonkinlaiseksi ylitiedekunnaksi (tässä haluan heti kommentoida, että tämä on kyllä ylimitoitettu näkemys sen tiedekunnan luonteesta), joka erikoistuisi yhteiskuntatieteiden metodiseen koulutukseen ja pitäisi siinä suhteessa huolta ehkä koko maan tarpeista (joka taas minusta on ehdottomasti liioiteltua). Samalla kun valtioneuvosto päätti puoltaa lain valmistamista pääministeri totesi, ettei se merkitse uuden tiedekunnan hyväksymistä ja esittelijä sai tehtäväkseen saattaa

tämän Tampereen yliopiston tietoon. (Se, mitä itse muistan, mielestäni vahvistuu tässä. No, sitten tarina jatkuu.) Professori Koli saapui eräänä päivänä saman huhtikuun jälkipuoliskolla 1966 (ilmeisesti siis sen jälkeen, kun olin Kolille ilmoittanut etten halua jatkaa tässä tehtävässä) korkeakoulu- ja tiedeosastoon ja Tampereen yliopiston rehtorina kysyi, millä tavoin yliopiston ehdottamaa uutta matemaattis-filosofista tiedekuntaa tai siihen tähtäävää opintojen linjaa lähivuosina kehitettäisiin ja mikä olisi se viesti, jonka hän opetusministeriöstä tässä asiassa voisi viedä kohta pidettävään yliopiston valtuuskunnan kokoukseen. Hän ei näyttänyt kiinnittävän mitään huomiota siihen mitä hallitus, joka istui edelleen, oli korkeakoulun nimen muutoksen yhteydessä antanut hänen tietää. Ehkä hän ajatteli, että tilanne muuttuisi hänen vaatimuksestaan ja että tarvittiin vain osastopäällikön antama lupaus."

Jatkoa jokainen voi lukea itse. Tässä oli selvästi Kolilla ja Oiva Ketosella napit vastakkain ja valitettavasti valtiovalta oli asiassa vahvoilla. Tämä johti siihen, että käytännössä jouduttiin tinkimään tiedekuntasuunnitelmasta niin, että perustettiin vastaavanlainen tällainen opintosuunta taloudellis-hallinnolliseen tiedekuntaan. Surukseni olen havainnut, että nyt sitä opintosuuntaa ei enää ole, vaan tilalla on ilmeisesti toisaalta matematiikka, tilastotiede sekä filosofia ja sitten on erikseen tietojenkäsittelyoppi, joka on tietysti kasvanut voimakkaasti. (Matemaattis-filosofinen opintosuunta on toki edelleen olemassa. Mustonen viitanee matemaattisten tieteiden laitoksen jakautumiseen kahtia tietojenkäsittelyopin muodostettua oman laitoksensa. Toim. huom.) On tietysti ymmärrettävää organisatorisesti, että laitoksina tämä järjestely voi olla järkevä.

Ei ole mitään merkkejä siitä, että se ajatus, joka lähes kolmekymmentä vuotta sitten oli esillä, olisi jäänyt jollain tavalla henkiin. Tietysti voi aina jossitella mitä olisi tapahtunut, jos tämä tiedekunta olisi syntynyt. Omalla kohdallani tietäisin sen, että matka kesämökille Luopioisissa olisi sata kilometriä lyhyempi kuin mitä se on tällä hetkellä, tytär ehkä opettaisi cembalonsoitttoa Tampereen musiikkiopistossa ja poika ehkä pelaisi jääkiekkoa Tapparassa, joten ei se varmaan kovin paljon merkitsisi... Mutta tässä on turha jossitella siinä hengessä, mitä olisi sitten tapahtunut. Nyt minusta merkit viittaavat siihen, että kun täällä jälleen pohditaan strategisia kysymyksiä, niin tässä on melko paljon sellaista, joka on jatkuvasti ajankohtaista. Termit ovat tietysti monella tavalla muuttuneet ja on varmaan erilaisia painotuksia, mutta kurjistuvassa taloudellisessa tilanteessa se, että koordinoidaan metodiopetusta ja saatetaan jopa korkeakoulut, ainakin paikallisesti, yhteistoimintaan näissä asioissa, tulee joka tapauksessa keskustelun kohteeksi. Vanhalla suunnitelmalla saattaisi olla tässä suhteessa jotakin annettavaa.

On kummallista, ettei vielääkään tiedemaailma suostu hyväksymään, ainakaan Suomessa, sitä ajatusta, että metoditieteet muodostavat oman ryhmänsä. Matematiikka kytketään väkisin luonnontieteisiin. Ymmärrän kyllä sen, että matematiikka saa jatkuvasti inspiraatioita esimerkiksi fysiikan suunnalta, tällä tavalla sillä on historiallisetkin yhteydet. Kun ajatellaan ajatuksellisia yhteyksiä, metoditieteiden pitäisi olla yhdessä. Eri korkeakouluilla nämä asiat on järjestetty aivan eri tavoilla, esimerkiksi tilastotieteen osalta, osittain kai tietojenkäsittelyopin osalta. Sen vuoksi luulisi, että tällaiselle kokoavalle ajatukselle löytyisi sijaa. En kuitenkaan ole teidän puolestanne ehdottamassa mitään ja tiedän, että Helsingin yliopistossa kukaan ei ole valmis ajamaan tämän kaltaista asiaa! Ehkä teillä olisi täällä paremmat mahdollisuudet.

[Takaisin](#)